

Muuseumi asutamine

Rakke Valla Hariduse Selts avas Rakke Koduloomuuseumi 28. detsembril 2000.a. Rakke Gümnaasiumi internaadihoone esimesel korrusel. Muuseumi töö eesmärgiks on ajalooliste esemete, dokumentide, pildimaterjali, mälestuste ja üldse kõigi möödanikuga seotud materjalide kogumine, säilitamine ja tutvustamine. Paljud muuseumi eksponaatidest pärinevad Rakke kooli muuseumist, mis tegutses 1960.-70.aastatel Helmut Joonuksi juhtimisel. Muuseumi avamine sai teoks tänu Antti Ilometsa aastatepikkusele tööle. Eksponaatide korrastamisel olid tublideks abilisteks Laine Kiigemägi, Aino Tambla, Hilja Kaljuste, Aino Kalda, Adeli Tasula, Helgi Kuntro, Linda Lehtsaar, Riina Vaimel, Virve Traks, Valli Pulk, Enno Tasula, Väino Ots, Urmas Alatsei, Märt Traks.

Muuseum ootab kogude täiendamisel kõikide piirkonna praeguste ja endiste elanike kaasabi. Võetakse vastu kõiki ajalooa seotud esemeid, dokumente, fotosid kõikidest aegadest, ka vanu fotosid, millel pealolevat ei tea ega tunne. Vastu võetakse ka vanemat kirjandust ja trükiseid ükskõik mis teemadel, eriti oodatud on õpikud, koolitarbed jm kooliga seonduv.

Rakke koolimuuseum oli parim

Rakkes alustas piirkondlike ajalooliste materjalide kogumist 1948.a. siia kooliõpetajana tööle asunud Helmut Joonuks (1924-2001). H. Joonuks on sündinud ja algkoolis õppinud Salla Tammikus. H. Joonuks oli seega väga hästi tuttav siinse piirkonna lugudega. Juba algkooli päevil oli ta kogunud mälestusi ja muistendeid kodukoha piirkonna kohta ning saatnud neid Kirjandusmuuseumile ja Eesti Emakeele Seltsile.

Olles Rakke kooliõpetaja organiseeris ka õpilased koguma ajaloolisi materjale oma kodukohtadest. 1950-ndate aastate alguseks oli kogunenud esemeid ja pabermaterjale niipalju, et avati näitus ühe klassiruumi laudadel. Hoogne museaalide kogumine toimus kogu aeg edasi. 1960-ndate aastate keskpaigaks oli materjale kogunenud hulgaliselt. Rakke vana koolimaja pööningule ehitati kolm suurt ruumi eksponaatide väljapanekuks. Aastaks 1970 oli eksponaate -esemeid, kirjutisi, dokumente, mälestusi, fotosid jm kokku umbes paarkümmend tuhat või enamgi. Muuseum oli varade seisukohalt Eesti koolide muuseumidest parim just liigirohkuse ja väljapanekute poolest. Kuid H. Joonuks lahkus Rakkest 1970.a. ja Rakke koolist 1972.a. Peale seda jäi muuseumi töö ja museaalide kogumine hooletusse. Muuseumit kasutati kooli poolt veel mõned aastad, siis jäeti muuseum

koos varadega lohakile. Juhtus, et muuseumi ukсед murti lahti ja palju väärtuslikke materjale tassiti laiali. Selline trööstitu olukord kestis peaaegu 20 aastat.

Mälestuste kogumine

1988.a aasta lõpupoole n-ö ärkamisajal, hakati uuesti taastama oma rahva ajalugu. Eesti Vabariigis hakati moodustama muinsuskaitse seltse. Rakkes moodustati Eldor Traksi, Malle Mattiseni ja Antti Ilometsa eestvedamisel Rakke Muinsuskaitse Selts. Alustasime kohe tegevust ja mälestuste kogumist nõukaaja kohta. Koostasime küsimustikud kirjalike andmete saamiseks. Kogusime palju materjali - üleskirjutusi, dokumente, fotosid, esemeid aastate 1939 - 1990 kohta. Võtsime eesmärgiks taastada Rakke kooli muuseum. Rakke vana koolimaja pööningukorrusel asuvad muuseumi materjalid olid väga armetus olukorras. Tollane Rakke kooli direktor Vardo Arusaar tegi ettepaneku tuua muuseumi varad alla esimesele korrusele, kus olid vabanenud kuus ruumi üldpinnaga 102 m². Mina, Antti Ilomets töötasin aastatel 1993-2000 Rakke Vallavalitsuses ehitusspetsialistina. Rakke kooli direktori pakkumise peale alustasime nende ruumide remondiga ja korrastamisega vastavalt muuseumi vajadustele. Remont kestis umbes kaks aastat. Mõned aastad peale H. Joonuksi lahkumist Rakkest, andsin talle lubaduse, et pensionile jäädes taastan ja korrastan muuseumi.

Muuseumi taastamine

Ruumide olemas olul võis alustada varade alla toomisega uutesse ruumidesse ning alustada uuesti muuseumi tööga. Rakke kooli muuseum oli likvideeritud ja tekkis küsimus, kellele taastatav muuseum kuulub? Tegin Rakke Vallavalitsusele ettepaneku moodustada Rakke Valla Muuseum. Vastuseks sain, et Rakke vallal pole vaja sellist allasutust. 1994. a oli naabervallas Koerus taastatud endine Koeru Hariduse Selts. Olles osaleja sealsetel üritustel, tekkis meie Muinsuskaitse Seltsil mõte taastada Rakke Hariduse Selts. Initsiatiivgrupp kogunes Rakke HS moodustamiseks 25.septembril 1996. a. Seltsi põhikirja koostamisel pandi ülesandeks ka Rakke muuseumi taastamine. Koheselt alustasime muuseumi varade ülevaatust, nende korrastamist ja Rakke vana koolimaja alumise korruse uutesse ruumidesse paigutamist. Kõlblikud materjalid paigaldati vastavalt teemadele eri ruumidesse. Museaalide korrastamine kestis neli aastat. Rakke HS uus muuseum avati 29.detsembril 2000.a.

Milles seisneb ühiskondlik töö seltsi muuseumis?

Tõsisem ajaloo uurimise huvi tekkis mul 1979.a. kui otsustasime vendadega hakata uurima meie perekonna sugupuud, õieti ema poolt alustatud sugupuu uurimise

jätkamist ja suguseltside kokkutulekute korraldamist. Rakke paikkonna ajaloo ja mälestuste kogumine minu poolt algas 1988.a. Materjale sai kogutud arhiividest, muuseumidest, üksikisikutelt ja kirjanduse ning vanade ajalehtede artiklite läbitöötamisest. Praeguse HS muuseumi olemas olu ajal on pildistatud ajastut umbes 20 aasta jooksul. Fotokogus on praeguse perioodi kohta umbes 2500+ pilti. Fotod ja artiklid Rakke kohta Vanu Rakke paikkonna fotosid on muuseumile kogutud esinduslikus koguses. Esimene foto on aastast 1895. Esimesi artikleid ajalehtedest, õigemini mainimist ajalehe „Maarahva Nädala Leht“ artiklis siinse kandi kohta on aastast 1821. Artiklis on öeldud, et Ao vesiveski põles juba 1770. aasta paiku. Millegipärast oli veskite põlenguid veel mitmeid kordi hiljemgi? Vanu ajalehti olen sirvinud Kirjandusmuuseumis ja Eesti Rahvusraamatukogus aastatel 2001-käesoleva ajani. Algul artikleid käsitsi välja kirjutades, 2008. aastast aga arvutist väljaprintimise teel. Vanadest ajalehtedest leiab artikleid Koeru ja Simuna kohta enam kui Rakke kohta. Rakke asula on hilisema tekkelooga. Rakke asula tekkis 1876.a. peale Tapa-Tartu raudtee ehitust. Väga palju mälestusi kogusid Rakke kooli õpilased 1950-ndatel ja 1960-ndatel aastatel. Osa õpilaste kogutud materjale on meie muuseumis ja osa Tartu Kirjandusmuuseumis. Viimase kahekümne aasta jooksul on saadud palju väärtuslikke kirjalikke mälestusi endistelt Rakke piirkonna elanikelt. Lisaks neile museaalidele, mis säilinud varasematest kogumiaegadest on esemete-tööriistade kogu täienenud viimase viieteistkümne aasta jooksul.

Muuseumi külastatavus on hea

Muuseumi külastavad paljud, kes oma esivanemate kohta andmeid otsivad, mõnda uurimustööd teevad, piirkonna ajalugu uurivad või lihtsalt ajaloost huvitatud inimesed. Igal aastal külastavad muuseumi Rakke kooli õpilased. Muuseumis käisid ka endiste Salla ja Lahu koolide õpilased. Ka kaugemate koolide õpilased on Rakke muuseumi külastanud kui on ekskursioonide käigus tutvunud piirkonna ajalooaga. Igal aastal külastab muuseumi Rakke lasteaia pere. Muuseumi on külastanud mitmed väliskülalised, kas endised rakkelased või nende järglased. Muuseumi ja Hariduse Seltsi töö korraldamiseks olen kasutanud isiklikku sõiduautot, mille sõidukulude kompenseerimist olen varem saanud osaliselt Hariduse Seltsi kasinate rahaliste vahendite arvelt. Uurimistööde ja kantseleitööde tegemisel olen kasutanud oma arvutit, telefoni.

Muuseum on avatud igal kolmapäeval. Muul ajal on võimalik külastust ette tellida, tel. 3291253, 56509729

Muuseumi ühiskondlik juhataja Antti Ilomets